त्यनेनेति व्युत्पत्त्या ग्रहत्वं सम्पन्नम्। प्रजापतिवदन्योऽपि होमं कृत्वा प्रजापतिसामर्थ्यं प्राप्य प्रजोत्पत्तिं करोति सोऽयं विधिः सूत्रकारेण सङ्गृहीतः। यः कामयेत प्रजायेयेति स द्वादशगृहीतेन स्रुचं पूरयित्वा दशहोतारं मनसाऽनुद्रुत्य दर्भस्तम्बे सग्रहं जुहुयादूर्द्ध्वं वा पूर्व्वेण ग्रहेणार्द्धमुत्तरेणेति ॥

मानसं मन्त्रोच्चारणं प्रशंसति। "मनसा जुहोति। मन इव हि प्रजापतिः। प्रजापतेराप्त्यै" इति। यथास्मदीयं मनः सङ्कल्पमात्रेण मनोराज्यगतान् गिरिनद्यादीन् सृजति। एवं प्रजापतिरपि सङ्कल्पमात्रेण सृजतीति तत्साम्यम्। अतो मानसमुच्चारणं प्रजापतेः प्राप्त्यै भवति ॥

विधत्ते। "पूर्णया जुहोति। पूर्ण इव हि प्रजापतिः। प्रजापतेराप्त्यै" इति। द्वादशगृहीतेनाज्येन या स्रुक् पूर्णा तया जुहुयात्। सर्व्वात्मकत्वात् प्रजापतेः पूर्णत्वम् ॥

पक्षान्तरं विधत्ते। "न्यूनया जुहोति। न्यूनाद्धि प्रजापतिः प्रजा असृजत। प्रजानाꣳ सृष्ट्यै" [२] इति। चतुर्गृहीतेनाज्येन युक्ता येयमपूर्णस्रुक् तया सृष्टेः प्राक् प्रजापतेः स्वरूपं सर्व्वजगद्बीजावस्थामव्याकृतं सर्व्वविशेषराहित्येन न्यूनं तस्मादेव व्याकृताद्व्याकृतरूपाः प्रजाः सृष्टवान्। अतो न्यूनया होमः प्रजासृष्ट्यै भवति। पूर्णत्वपक्षौ न्यूनत्वपक्षौ समबलत्वादिकल्पितौ ग्रहरहितेन होतृमन्त्रेण सर्व्वद्रव्यं सकृद्धोतव्यमित्येकः पक्षः। होतृभागेनार्द्धं कृत्वा पुनरर्द्धं ग्रहभागेन